

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se
primesc.
Manuscrise nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrațiunea în
Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukas Nachf.,
Nux. Augenfild & Emeric Les-
ner., Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelik.
In Budapesta la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII Erzsébet-közt).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
rie garmond pe o colonă 10
bani pentru o publicare. Pub-
licar mai dese după tarifa
și învoială. — RECLAME pe
pagina 3-a o seriă 20 bani

GAZETA TRANSILVANIEI

ANUL LXVI.

„GAZETA” iese în ne-care zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminecă 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 fr. pe an.
Se primumeră la toate ofi-
ciile postale din țară și din
afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare,
Târgul Inului Nr. 30. etagiu
I.: Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.
Cu dânsul în casă: Pe un an
24 cor., pe șase luni 12 cor.,
pe trei luni 6 cor. — Un esen-
plar 10 bani. — Atât abona-
mentele cât și inserțiunile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 93.

Brașov, Luni-Marti 29 Aprilie (12 Maiu).

1903.

Mijlocirea lui Delcassé.

Cele ce se petrec ađi în penin-
sula balcanică: turburările și aten-
tatele din Macedonia, partea ce-o
are Bulgaria la aceste evenimente,
atitudinea Turciei față cu Bulgaria
și poziția ce au luat-o marile puteri,
în deosebi Austro-Ungaria, Rusia și
Franța, pentru a ține în frâu gu-
vernul Sultanului și a-l îndruma me-
reu pe cărarea așa numitelor reforme,
— au produs mare neliniște pretu-
tindenți și cercurile politice, ca și
cele comerciale și economice ale
monarchiei noastre, nu sunt cele din
urmă, cari se vđd cuprinse de in-
grijiri pentru viitor.

Alaltăei a fost interpelat mi-
nistru-președinte unguresc în camera
asupra evenimentelor din Macedonia
și a amestecului monarchiei austro-
ungare în afacerile Turciei. L'au in-
trebat decă în adevăr monarchia
noastră are poftă de a se folosi de
demonstrația navală, la care partici-
pă din parte-i patru vase de răs-
boi și e vorba a se trimite încă și
mai multe în portul dela Salonic,
spre a ocupa portul și orașul acesta
în mod durabil? L'au mai întrebat
decă i-au permis Turcii Austro-Un-
gariei de a debarca soldați pe teri-
torii turcesc?

Ministru-președinte i-a răspuns,
că tendința politice austro-ungare
nu este de a viola suveranitatea
Turciei, ci din contră vrea să se
sustină status quo. Nu se face la Sa-
lonic demonstrație navală, ci în urma
ingrozitoarelor evenimente de acolo,
vasele de război au fost trimise în
acel port pentru apărarea vieții și
a averii supușilor austro-ungari. De
vr'o ocupațiune s'eu cucerire nu e
nică vorbă... De altmintrelea cam
așa se vorbea și înainte de ocuparea
Bosniei și a Hertegovinei. Pentru
moment însă se pōte da deplin cre-
dēmēt asigurării de mai sus, și ca-

mera a și achitat-o, luând la cunos-
cintă răspunsul primului ministru.

Nu pōte fi vorbă de ocupări
noue și cuceriri ale monarchiei nos-
tre și de aceea, că sunt la mijloc
Rusia și Franța, cari nu s'ar invoi
așa de curēnd la ele, ne mai vor-
bind de Italia și de cele lalte puteri.

În aceeași zi, 9 Maiu st. n., im-
pinși de scirile neliniștitoare ce so-
sesc din Balcani, reprezentanții reu-
niunii de export austro-ungare au
mers în deputație la ministrul de
externe contele Goluchowski spre a-l
ruga să apere interesele esportorilor
austro-ungari. Contele Goluchowski
i-a liniștit declarându-le, că după
a. sa firmă credință nu e cauză de
a-ne teme de grave complicațiuni
în Turcia și acesta numai grație
acțiunii de combinate comune austro-
rusesci.

Că credința d-lui Goluchowski
nu e aședată tocmai pe o temelie
nerăsturnabilă, o dovedesce visita ce
a făcut-o ăilele aceste principele Fer-
dinand al Bulgariei la Paris, pentru
a solicita mijlocirea Francei. Prin-
cipele bulgar se află într'o situație
de tot grea și amenințătoare, fiind-că
nu are curajul de a se opune cu
tōtă energia agitațiunilor bulgare,
ce se urzesc în principat, și nu e
în stare de a suprima cu forța miș-
carea revoluționară din Bulgaria, căci
atunci ar risca să-și pērdă nu numai
tronul s'eu, ci și viața.

De aceea s'a dus principele bul-
gar la Paris, ca să cēră mijlocirea
ministrului de externe Delcassé, ca
de-oparte Rusia și Austro-Ungaria
să recunoscă, că nu dēnsul e de
vină, decă intențiunile sale leale nu
se pot realiza așa cum doresc acele
puteri, de altă parte însă să inter-
vină grabnic pe lângă Turcia ca
nu cumva să întreprindă vr'un pas
provocător diplomatic în contra Bul-
gariei, prin care ar putē-o incurca

pe acesta într'un război și ar putē
amenința pacea europēnă.

Se ăice, că principele Bulgariei
a fost ascultat și că Delcassé a pri-
mit rolul de mijlocitor în sensul de
mai sus.

Mare prōroc ar fi acela, care
ni-ar putē spune înainte cum vor
putē izbucni amintitele trei puteri
să salveze viața lui Ferdinand și
tot-odată și pe aceea a Sultanului,
care se teme, că decumva va lua
prea în serios reformele ce i-le cer
puterile, va fi găsit într'o ăi sugru-
mat de Albanesi.

Situația în Croația a pus pe gān-
duri cercurile politice din Budapesta. Spi-
ritul național croat de care au fost oon-
duse ultimele manifestațiuni ale Croațiilor
și dese turburări au băgat spaimă în
șovinistii maghiari. Scirile ce sosesc din
Croația, trecēnd prin retorta oficioasă din
Agram, nu redau situațiunea în color
adevurate. Acesta reiese cel puțin din cele
ce le comunică ăiarele din Budapesta și
Viena.

Cum-că în Croația există o profundă
nemulțămire o dovedesce și faptul, că
Banul croat Khuen-Hedervary a plecat Vi-
neri s'era în mare taină la Viena. Căle-
toria-acesta a Banului stă în strinsă legă-
tură cu ultimele evenimente. După infor-
mațiunile ăiarului „Agramer Zeitung” Khu-
en-Hedervary înainte de a pleca, a luat
tōte dispozițiunile necesare, ca în absența
sa afacerile să fie conduse de cei mai in-
timți ai s'ei. În Viena a fū primit Sâmbătă
de Maiestatea Sa. Din Viena Banul a ple-
cat la Budapesta, unde a conferit cu mi-
nistru-president Szell și cu ministrul de
comerț. El s'a rēntors erī la Agram.

Pressa șovinistă maghiară atacă vio-
lent atitudinea lui Khuen-Hedervary și-l
bănuesce mai ales pentru-că plecând din
Agram s'a dus mai întâiu la Viena și apoi
la Budapesta. „Egyetértés” scrie d. e.: „Cu
cât încep să semene mai mult evenimen-
tele actuale din Croația cu evenimentele
de mai înainte (1848), când din Croația a

pornit lupta implacabilă contra națiunii
maghiare, cu atât avem cauză mai mare
de a crede, că ađi ca și odinioră Croații
sunt mobilizați din Viena și sunt stimulați
a se rescula contra statului maghiar...”

Două sciri, cari se complectēză.
Cetim în „M-g” de la 10 Maiu urmă-
tōrea scire din Banat: „Emigrări în masse”.
Se scrie din Timișōra, că acolo emigrările
au luat în timpul din urmă proporții
enorme. Dumineca trecută au plecat de
aici mai bine de o sută de persoane și în
curēnd vor pleca ērăși vr'o șeptedeci.
Epidemia emigrărilor se lătesce dealt-
mintre în tot Bănatul și ceea-ce este mai
curios, nu numai s'ercării emigrēză, ci și
familiile bine situate. Din trei comune
au plecat în America ăilele acestea vr'o
nouă sute de persoane, în cea mai mare
parte omenī cu avere.

Fenomenul acesta întristător, în loc
s'ei îndemne pe bărbații conducători ai
Bănatului la o activitate îndreptată spre
sanarea rēului, vedem că nici nu se sin-
chisesc de el, ci din contră își bat capul
cum ar putē înjgheba în părțile bănățene
un nou „kulturregylet”. Țtă ce serie un alt
jurnal maghiar „Bp. H.” tot cu data de
10 Maiu:

O nouă societate culturală. Tōte ăi-
năturile patriei au kulturregyletul propriu,
numai Ungaria de sud nu are. A trecut
un an de când s'au făcut primii pași pen-
tru înființarea unei asemenea societăți.
Inițiatorilor le-a succes a-și asigura pentru
acesta spriginul lui Tallian Bela, vice-
președintele camerei. Scopul societății va
fi a cultiva, desvolta și întări în părțile
de sud spiritul național maghiar și cu-
noscința limbei maghiare...

Apoi nu se complectēză de minune
aceste două sciri publicate în aceeași ăi
în două foi maghiare?...

Rușii în China. Agenția „Reuter”
află din Peking, că Rușii au ocupat Nintch-
wang cu mari forțe militare. Departamen-
tul de stat din Washington a primit in-
scințări oficiale, cari confirmă scirea despre
ințărirea garnisōnei rusesci în Nintchwang

FOILETONUL „GAZ. TRANS.”

Mōrtea mea.

(3) (Urmare).

Cu tōte că mi-se părea, că totul e
așa de strēin, așa de îndepărtat, ași fi do-
nit totuși, ca Margareta să refuze serviciile
d-lui Simoneau.

Domnul acesta locuia într'o odaie
alături de noi și fusesem la dēnsul de
câte-va ori în cursul bōlei mele. S'a ară-
tat forțe preventor. Dōmna Gabin spunea,
că Simoneau a venit la Paris numai pen-
tru scurt timp, spre a incassa nisce datorii
vechi ale tatălui s'eu, care murise nu de
mult într'un oraș din provincie. Era un
bărbat înalt, robust și forțe frumos și nu
puteam să-l sufer, pōte din cauza, că-l ve-
deam așa de sănētos. În s'era precedentă
fusesem la noi, spre a se informa de starea
sănēității mele și simții o durere acută,
când l'am vēdut, că șede aprōpe de Mar-
gareta. Ah! Ea era așa de frumoasă, așa
de voinică!

Și el se uita la dēnsa cu priviri

adēnci, ēr ea fi mulțumia suriđēnd pentru
amabilitatea, ce o manifesta față de mine.

„Acesta e domnul Simoneau”, ăise
d-na Gabin, întorcēndu-se.

El bătu încet la ușa, înainte de a în-
tra, și abia îl zări Margareta, începū să
plângă din nou. Prezența acestui tiner
bărbat, singurul, pe care îl cunoscea în
orașul strēin și mare, îi rēscōli din nou
durerea, ēr el se încerca a o consola.

În întunerecul, ce mă înconjura, nu
puteam să-l vēd, imaginația mea îl zugră-
vea însă limpede: era consternat, îngrijat,
vēdēnd tineră femeie în o așa desperare.
Și dēnsa. ah! dēnsa era atât de fermecă-
tōre cu pērul ei auriu despletit, cu fața-i
palidă și drăgălașe și cu mănūțele ei de
copil, cari acuma de sigur ardeau de fer-
bințeli.

„Sunt cu totul la dispoziția d-vōstră,
dōmnă”, ăise în sfirșit d-l Simoneau încet
„și vrēu să iau totul asupra mea...”

Ea abia putea scōte câte-va vorbe
de sughițul, ce o cuprinse; tinerul bărbat
se retrase și d-na Gabin îl însoți până la
ușe. Trecēnd pe lângă mine, o auđii cum
fi vobia de bani: „Asemenea lucruri costă

bani mulți și mă tem, că s'ermana femeie
n'are o para chiōră. De-altmintrele nici nu
i-se pōte cere.”

Domnul Simoneau ăise bētrānei să
tacă, asta se înțelege de sine, în ase-
menea situațiune nu se pōte chinii nenor-
ocita femeie, el are să se îngrijescă de
tōte, are să ia totul asupra sa.

Ĕrăși se făcū tăcere adēncă în jurul
meu. Mē întrebam, ore cât o să mai țină
apăsarea bālaurului, ce mă tortura. Căci
de vreme ce tōte le observam, ce se pe-
treceau în jurul meu, trebuie, că eram
încă în viētă. Și începui să-mi trag sēmă
de ceea-ce se petrecea cu mine. Trebuie
că era un fel de spasm tonic, în care că-
dusem. Despre asemenea lucruri auđisem
și cetisem eu multe, ba în copilăria mea
mi-s'a întēmplat adesea, că fiind bolnav,
cădeam așa în leșin, care dura cēsuri în-
tregi și chiar inima încă imi înceta de a
mai bate. De sigur nu era alt-ceva, decăt
o catalepsie, care mă ține încātușat pe
pat, ēr cei dimprejurul meu cred, că sunt
mort. Sper însă, în curēnd voi fi libe-
rat, inima imi va bate din nou, sângele
va începe să circule ērăși în vine, mușchii

și vor redobēndi elasticitatea, mă voi
trezi și imi voi consola nevasta!

Așa ăiceam în gândul meu, spre a
mē îmbărbăta la răbdare.

Trecură cēsuri după cēsuri. Dōmna
Gabin își aduse dejunul, Margareta refușă
ori-ce mănăcare. Veni după amiața și treci.
Din stradă se auđia mereu un sgomot
surd. Auđii cum se deschise o ferēstră,
apoi zāngănitul sfeșnicului pe măsufă.
Dōmna Gabin de sigur a pus o altă lu-
minare.

În sfirșit se întōrse d-l Simoneau.
„Ei?”, întrebă bētrāna șoptind.

„Totul e pregătit”, răspuse el în-
cet. „Inmormēntarea e fixată pe mână,
ōrele 11. Nu te îngrij de nimica și peste
tot nu vorbi nimic despre acesta înainte
bieteii femeii.”

Dōmna Gabin răspuse: „Medicul
mōrților încă n'a fost aici.”

Simoneau nu răspuse nimica, se
aședă lângă Margareta, o încuragiă cu
câte-va cuvinte, apoi tăcū.

În sufletul meu resuna însă ca un
clopot de mōrte: „Mâne, la orele 11 va
fi înmormēntarea.”

Secretarul de stat Hay a cerut președintelui Roosevelt, care se află în California, de a autoriza o acțiune comună a Statelor Unite cu Anglia și Japonia contra agresiunii rusești. Se mai anunță, că Rusia ar fi năvălit și în Coreea. Diarele din Londra scriu, că dacă Rusia ar face o incursiune serioasă în Coreea, acesta ar avea drept urmare o declarație de război din partea Japoniei.

Atitudinea Rusiei a produs o viață emoțională la Peking, unde evenimentul acesta e considerat ca un răspuns la protestarea puterilor și ca o declarație categorică, că ea (Rusia) e gata a începe lupta pentru posesiunea Manduriei. Din parte oficială chineză se declară, că împărăteasa văduvă se teme, că procederea Rusiei va da privilegiu la demonstrații chinezesci contra streinilor.

Evenimentele din Balcani

Asupra evenimentelor din zilele ultime în Balcani, telegrafurile aduc următoarele sciri:

Nota guvernului bulgar către puteri.

Guvernul bulgar a trimis reprezentanților săi din Viena, Paris și Petersburg o notă energică pentru a fi înmănată guvernelor respective, în care se protestează contra afirmațiunii, că evenimentele din Salonic ar căde în sarcina Bulgariei. Bulgaria nu are nici o responsabilitate; procederea fără nici un scrupul a autorităților turcesci și esecul grozav al soldaților turci față de Bulgari cu totul nevinovați, a aruncat populația în brațele disperării, pe care o mai măresc încă câțiva exaltați. Scirile din Macedonia au pricinuit o mare nemulțămire în Bulgaria, fapt care ar putea compromite pacea. Nota cere puterilor, să intervină în sensul, ca pedepsirea și reprimarea atentatelor anarchiste să se facă sub controlul consulilor europeni din Macedonia.

Revocarea notei turcesci.

D-l Danef președintele consiliului din Bulgaria, a cerut înaltului comisar otoman din Sofia de a revoca ultima notă verbală turcă, care cuprindea acuzațiunile neîndreptățite contra Bulgariei. Poarta a șovăit la început, în cele din urmă însă a revocat nota.

În ce privește tendințele războinice ale Turciei contra Bulgariei, se poate constata, că cercurile turcesci, în special cele militare, sunt iritate contra Bulgariei pe care o fac responsabilă pentru acțiunea comitetelor. Totuși atât cercurile de la Yldiz-Kiosk, cât și poarta nu se lasă a fi înfrunțate de opinia publică și se silesc a evita orice complicațiune serioasă.

Albanesii nu fac nici o împotrivire contra sosirii de trupe la Djakowa și la Ipek. Această atitudine nu se datorește,

după informațiuni confidentiale, decât încredințării date de cercurile turcesci, că trupele sunt concentrate în aceste localități numai ca precauțiune contra unor eventuale intențiuni războinice din partea Statelor vecine.

Luptă la Gabrovo.

În ciocnirea între două bande de revoluționari bulgari și trupele turcesci lângă Gabrovo, a fost ucis, după cum i-se telegrafază din Sofia și din „Morning Leader“, un ofițer german, care comanda trupele turcesci. Rebelii conduși de Stojanov și Protogeron, s'au retras după o luptă crâncenă, în munți.

O notă turcescă.

„Politische Correspondenz“ publică o notă turcescă în care se spune, că Turcia se va mărgini la o energică represiuie a turburărilor, — fără să se mai gândească la război cu Bulgaria, de orice totă Europa garantează statusquo în Balcani.

O altă depeșă din Constantinopol anunță, că în vilaetul Salonic sunt actualmente 125 de mii de soldați.

Suprimarea Bulgarilor.

Un om politic francez, sosit din Constantinopol la Varna, a telegrafiat șefilor macedoneni de aici, că la Constantinopol dispar în chip misterios Bulgarii arestați.

Visitele prințului Ferdinand.

Visita ce a făcut-o prințului Ferdinand al Bulgariei în Paris, stă în legătură cu evenimentele din Balcani. Prințul a avut o lungă întrevedere cu ministrul francez de externe Delcassé.

Prințul va face o vizită și Maj. Sale monarhului nostru la Viena.

O declarație a lui Goluchowski.

Ministrul afacerilor externe austro-ungar, contele Goluchowski, primind o delegație a esportatorilor austro-ungari, a declarat, că în urma procedurii comune a Austro-Ungariei și Rusiei în Balcani, este exclusă o încercătură mai serioasă,

Bulgari uciși.

Joi o trupă de soldați turci a voit să pătrundă într-o casă bulgărească din Monastir. Locuitorii casei s'au opus. Turcii i-au omorât pe toți, 15, dintre turci încă au căzut trei.

Chestiuni agrare.

II. Remedii.

(Urmarea a 4-a.)

Scopul înființării băncilor Raiffeisen a fost ca să servescă înainte de toate ca o pârghie la ameliorarea agriculturii, prin ameliorarea ușor de realizat a tehnicii și esplotării economice, care l'a ajuns nu numai pe terenul producției cerealelor, ci și a culturii pământului peste tot, apoi pe al culturii fânurilor, la ținerea rațio-

nală și cultura vitelor; pe terenul tratamentului rațional și utilizarea mai bună a produselor, și înlocuirea creditului scump și ruinător neorganizat, prin obținerea unui credit mai ieftin organizat între membrii lor.

Nu mai mică este influința lor și asupra educației morale și intelectuale a țeranului. Însușirile de credit sistem Raiffeisen mai au în vedere și îndrumarea în cele economice și instrucțiunea sâtenului; ele propagă cultura și știința la sate prin aranjarea de conferențe și discuțiuni publice între sâteni, de conținut economic, prin abonarea și împărțirea de cărți gratuite și calendare la membri și prin acordarea de premii la acei cari studiază diferite chestiuni economice locale.

Fondurile adunate din beneficiile lor nu le împart între membri, dăr le întrebunțază în a mări afacerile societății, eventual având sume mai mari disponibile, le întrebunțază în folosul obștei: în a cumpăra ori închiria pășuni bune pentru mâzi și vite, a înființa stațiuni de experimentație și controlul semințelor, salariază învățătorii ambulanți, au depozite pentru tratamentul unitar și desfacerea produselor societății, înlesnesc la comune cumpărarea de pământuri comunale etc. etc.

De multe ori dintr-o singură reuniune cu un scop restrâns, s'a dezvoltat și format un mănunchiu întreg de reuniuni locale, cu tot felul de ramificațiuni și țeluri pentru favorizarea și înlesnirea producției și desfacerii produselor, pentru acoperirea și satisfacerea nevoilor casei și economiei. Alte-ori societăți cu tendințe analoge au pășit la o acțiune comună și au format pentru sprijinul lor reciproc o *Societate unitară centrală* cu câte un singur vot, ori câți membri ar avea societatea, pentru ajutorul tuturor societăților și membrilor. Așa sunt societăți țărănesci de *consum*, pentru procurarea de semințe, mașini și unelte agricole perfecționate, îngrășăminte chimice și nutrețuri concentrate; societăți pentru esecutarea de ameliorațiuni agricole, pentru angajarea unui învățător ori instructor ambulant, pentru înființarea unei stațiuni de experimentație și control, în ramura care privește mai mult producțiunea locală; reuniuni pentru asigurarea vitelor și a produselor de accidente; apoi reuniuni de credit propriu și mai potrivit al produselor în vederea desfacerii lui cumulative, lăptării, cășerii și pivnițe societare ca societăți cooperative; societăți de colonizare pentru cumpărarea și parțelarea unui domeniu ori moșie mai mare; pentru deschiderea unui magazin, pivnițe comune, deposit de produse etc. etc.

Putându-se modifica și adapta tuturor trebuințelor agriculturii și agricultorilor, d'aci răspândirea lor mare între agricultorii mici, de au atras și atențiunea guvernelor asupra lor, fără însă de a se amesteca în afacerile și gestiunea lor interioară.

Pe când Reuniunile de împrumut sist. Schuler-Delitzsch au prevalat între anii 1870—80, dăr mai cu seamă între țirgovești și micii industriași, însușirile de credit sistem Raiffeisen au luat în Germania un avânt enorm în cele 2 decenii din urmă: în 1895 erau numai 3200, în 1896 deja 6391, în 1898 8595, în 1899 9208 și în 1900 deja 9793. Deverul tuturor caselor centrale au fost în 1897 de 818.216.430 de mărci. Exemplul lor a fost imitat și în alte țări și state, compatrioții noștri sași au înființat peste 200 cu concursul casei de păstrare din Sibiu sub direcțiunea d-lui Wolf, Românii din comitatul Sibiiului abia au câteva.

(Va urma)

București, 26 Aprilie (9 Mai).

(Coresp. part. a „Gaz. Trans.“)

(Manifestațiile studenților universitari și poliția). Voiam să vă raportez erii despre manifestația din ziua de sf. George a studenților universitari, care fu turburată prin brusca intervenire a poliției capitalei, dăr fiind pe astăzi convocată în

sala „Dacia“ o nouă întrunire de protestare, am amânat scrisoarea mea cu o zi să vă pot raporta despre ambele întruniri.

Reuniunea de protestare ce s'a ținut la „Dacia“, Mercuri, presidată de d-l Georgescu, președintele Asociațiunii generale a studenților, a avut de scop a renoua protestarea de mai înainte a studenților față cu persecuțiunile la care sunt espuse foile române din Ardeal, și în deosebi „Tribuna“, care acum în urma lovirilor ce i-s'au dat de către procurori și a confiscării cautiunii sale a încetat de a mai apăre.

S'au pronunțat mai multe discursuri de către d-nii Popescu-Drajna, Tr. Alexandrescu, Al. Dimitrescu, Carada și alți studenți ai Universității din București, în care s'a vorbit despre persecuțiunile, la care sunt espuși Românii din Ungaria și despre datoria junimeii universitare din România de a-și ridica glasul în favoarea fraților lor de peste munți, er în fine s'a primit unanim moțiunea propusă de președintele Georgescu. În această moțiune „se protestează contra șovinismului maghiar, care a dat o lovitură de moarte și țării „Trib.“, și se adresează fraților de peste munți un salut de încurajare“...

Dela „Dacia“ tinerii universitari au voit să meargă în corpore spre a face o manifestație de simpatie înaintea localului „Ligei culturale“. Manifestații au parcurs în totă ordinea strazile până ce au ajuns aproape de „Hôtel de France“. Aici i-au întâmpinat cordone de gendarmi și de sergenți ai poliției și au început a-i alunga și a-i împrăștia. Parte mare dintre tinerime și public s'a și depărtat succesiv prin diferitele strazile dimprejur, dăr un grup mare de studenți cu stégul în frunte a reușit a străbate prin strazile laterale până la localul Ligei. Aproape în același timp au sosit și gendarmii și poliștii în fața Ligei. Studenții au cerut dela unul din șefii poliției săi lase să meargă până în piața Teatrului, la localul Asociațiunii generale studentesci, ca să-și depună stégul. Pe drum însă s'a născut un conflict între organele siguranței publice și studenți și în învâlmășala produsă a fost sfirțicat stindardul studenților, er unii dintre aceștia fu vulnerat și alții arestați. Adunându-se pe strazile mare mulțime s'au mai repetat învâlmășelile, până în fine studenții au isbutit a ajunge la localul Asociațiunii lor.

Din momentul, când gendarmii și sergenții s'au pus în calea studenților, manifestația s'a prefăcut într-o protestare în contra poliției și a procedurii sale. S'a decis a se trimite o delegație la prefectul poliției Saita. Acesta i-a primit cu bună voință și-a exprimat regretul pentru cele petrecute, le a promis studenților, că va da ordin ca colegii lor arestați să fie liberati, și s'a oferit că îi va desdăuna ce s'au pierdut și să procură un nou stég în locul celui sfirțicat cu ocaziunea tumultului. Ofertul din urmă însă studenții l'au refuzat.

A doua zi studenții au avut o mare consfătuire și, în mijlocul iritațiunii ce i-a cuprins după cele petrecute Mercuri au decis a îndrepta protestările lor acum în contra poliției și a ține în sala „Dacia“ o a doua întrunire publică ați Vineri.

Intrunirea de ați Vineri, la care a luat parte studenții în număr foarte mare s'a terminat cu o învâlmășală și mai mare și mai regretabilă ca cea de Mercuri. D-n Georgescu, președintele Asociațiunii studenților și a întrunirii, Ioan Dimitrescu președ. societății „Uniunea studenților“ și alții au ținut vorbiri înfocate blamând procederea și esecul poliției. Intrunirea a votat în unanimitate următoarea moțiune:

„Tinerii universitari români din București, întruniți ați 25 Aprilie v. în sala Dacia, protestează energic în contra funcționarilor poliției, cari au lovit și au rănit pe colegii lor și au sfirțicat drapelul tricolor al studenților, și decid a nu desarnă nici un moment până-ce culpabilii nu vor primi pedepsa meritată“.

Dela „Dacia“ studenții au plecat să se manifesteze înaintea localului „Asociațiunii“ lor și a localului Ligei. Ei au apucat pe calea „Victoriei“. Aici însă i-a

Vorbe îngrozitoare! Și inspectorul cadavrelor, „medicul morților“, cum îl numea d-na Gubin, încă tot nu mai sosia! O, de ar veni cât mai curând! El ca medic practic, de sigur va observa, că nu sunt mort, ci numai cataleptic și va face totul să mă readucă la viață!

Și îl asteptam cu nerăbdare din ce în ce mai durerosă.

Se inserase. D-na Gabin, care n'avea timp de perdut, începuse să lucreze la umbrelele ei și ceru voie Margaretei, să cheme pe Dede, „deore-ce“, dicea ea, „nu e bine să lăsăm copiii să ședă mult timp singuri.“

„Aide în Iontru“, dișe ea introducând fata de mână, „nu fi proastă, ședă aici și se nu mi-te uiți încolo, că apoi ai să vești, ce-i păți“.

Femeia creșu de cuviință se nu lase fata a se uita la mine. Dede însă arunca totuși din când în când câte o privire spre mine, căci aușiam cum mă-sa o lovia peste braț și îi dicea mâniașă: „Uită-te la lucru, ori te dau afară și la noapte are să vie domnul ăsta și are să te prindă de picior.“

Amândouă, mama și fiica, luară loc la masa noastră. Flăcăniul fôrfecilor, cu cari tăiau hârta pentru abajururi, îl aușiam fôrte bine. Numeram una după alta cum se isprăvia câte o umbrelă, ca să-mi mai trecă de urf și să-mi combat frica.

Nu se mai aușia nimica în odaie, decât zângănitul fôrfecilor. Margareta mi-se pare, ațipise de oboselă. De două ori aușii că Simoneau se sculă și atunci îmi fulgeră prin minte, că poate profită de somnul Margaretei, ca să-i atingă pěrul cu buzele! Cu toate că abia cunoșeam pe acest bărbat, șciam că iubese pe Margareta și simțiam toate torturile gelosiei.

De-odată aușii, că Dede se hlizea și acesta mă irită și mai mult.

„Ce riști, dobitocă?“ o întrebă mă-sa. „Am să te asvără afară, decât nu te porți cuvințios. Ce aveai de ris?“

Copila gângăvi ceva; ea nici nu rîsesse, ci numai tușise. Eu însă îmi închipuiam, că mica Adela a vėduț pe Simoneau, cum îmi sărută nevasta, și asta i-se părea atât de comic.

(Va urma).

oprit în drum un cordon de sergenți polițieni și inspectorul, ce s'afila în serviciu, le-a declarat, că ori-ce manifestație pe calea Victoriei le este interzisă, ci se meargă pe stratele laterale în piața Teatrului. Studenții au urmat ast-fel, dăr de pe piața teatrului, vrând să meargă la localul Ligei, dinaintea bisericii Crețulescu au carambolat érași cu organele de siguranță.

O parte din convoiul studenților au fost împinși în curtea bisericii, unde s'a produs o învâlmășală mare. Mai mulți studenți au fost réu bătuiți și unii și răniți. Alt grup de studenți reușiră a sparge cordonul de altă parte și străbătură în curtea Palatului regal, urmăriți fiind de polițiști. Studenții strigau: Trăiescă Regele! În fine interveni însuși comandantul gendarmiei Gratoschi, adjutantul M. S. Regelui, și cu concursul unui inspector de poliție, puse capăt tumultului, așa că studenții putură să-și continue drumul la localul Ligei. Aici studenții protestară din nou contra poliției.

Aflu că dece dintre studenți au fost răniți: asemenea fură răniți trei sergenți de poliție și un gendarm.

Astă s'era prefectul poliției d. Săita a fost chemat la palat, la ordinul M. Sale Regelui.

Aud, că studenții plănuesc a continua campania de protestare în contra poliției, voind să țină o nouă întrunire.

— y —

În foile bucureștene de Duminecă, cetim următorul comunicat al Ligei:

„Liga Culturală, aprobând ori-ce mișcare legală în contra asupririlor, la cari sunt espuși frații noștri din alte țeri și abținându-se de a judeca cele petrecute, declară, că nu a participat întru nimic la întrunirile și manifestațiunile pe stradă, cari s'au petrecut în zilele de 23 și 25 Aprilie curent“.

SCIRILE DILEI.

— 28 Aprilie v.

Instalarea episcopului Aradului nu a avut loc eri, cum se vestise mai înainte. Instalarea se va face Dumineca viitoare la 17 Maiu st. n. Mandatar al I. P. S. Sale metropolitului va fi P. C. Sa protosincelul Dr. E. Roșca.

Stipendii pentru meseriași. Consistorul din Blăși publică concurs pentru acordarea ajutoarelor destinate meseriașilor din fund. Vancea, cassa archidiecezană. Acestea sunt: unul de 120 cor. la un sodal care se va face măestru, unul de 80 cor. la un învățăcel, care se va face sodal, trei de câte 40 cor. și unul de 13 cor. 34 bani pentru învățăcelii de meserii. Petițiile sunt de a se înainta până la 20 Iunie n.

Representanța comunală a orașului Brașov este convocată în adunare generală ordinară pe Mercuri 13, eventual Joi 14 Maiu, în casa sfatului. Ședința se începe Mercuri la 4½ ore, Joi la 3 ore p. m. La ordinea zilei sunt 19 puncte dintre care relevăm punctul 5: „*Moțiunea d-lui Iuliu Moor și soși pentru a se conduce și în limba maghiară protocoalele adunării reprezentanței comunale*“. Punct 11: „Propunerea pentru cassarea fântănei săritore de pe locul viran din fața gimnasiului român“ și Punctul 14: „Socotelile pe anul 1902.“

Aceeași reprezentanță va ținé Mercuri 13 Maiu la orele 3 p. m. o *ședință extraordinară*, sub președința viceșpanului Dr. Frederic Jeckel. La ordinea zilei: Consistuirea reprezentanței, alegerea comisiunilor și a sefului de expediție la magistrat.

Esamenul de cualificație la „Institutul pedagogic gr. cat. din Blăși“ se va ținé în 4 Iunie st. n. c. și zilele următoare. Cererile sunt de a se înainta Direcțiunii institutului până în 1 Iunie a. c.

Maialul studenților de la gimnasiul român gr. or. din localitate fixat pe ziua de ađi s'a inaugurat la orele 6 dimineața prin un concert dat de muzica militară în

fața gimnasiului. Muzica era condusă de însuși capelmaistrul. Concertul a avut următorul program: 1) „Scii tu“ marș de Mazalik. 2) Uvertura din „Flotte Bursche“ de Suppée. 3) „Valurile Dunării“ de Ivanovic. 4) „Sunete din România“ de Kronos. 5) „Si vous avez rien à me dire“ cântec de Rotschild. 6) „An der Narenta“, polca francesă de Wetaschek. 7) „Frauenlistgavotte“ de Czibulka 8) „Diana“ galop de Gleisner. — Un public numeros asculta concertul, profesorii și elevii formau grupuri și se uitau cu îngrijire spre ceri, făcând diferite proorociri asupra vremii. La orele 8½ convoiul a pornit spre „Stejeriș.“

— Până la orele 5, când scriem acestea, timpul a fost pestul de favorabil, deși eam recoros.

Serbare în academia „Ludovica.“ Vineri a avut loc în academia de onvedii „Ludovica“ din Budapesta o serbare la care au participat reprezentanții armatei comune și ai honvedilor și. numeroșe deputațiuni din comitate. Serbarea s'a aranjat din incidentul desvălirii tablelor comemorative de marmotă, în cari sunt gravate diseururile Maj. Sale, a Archiducelui Iosif și a Archiducesei Augusta roștite cu ocaziunea sfintirii stégului academiei. Tot cu această ocaziune s'a desvilit și monumentul ridicat de un număr de municipii contelui Ioan Butler, cel mai mare binefăcător al academiei „Ludovica“.

Logodnă. D-șora Maria Turcu și d-l Dr. Eugen Piso s'au logodit în Făgăraș în ziua de 6 Maiu.

Excesele sângerose din Chișineu. Diarul „Zeit“ din Viena scrie amănunte înfiorătoare despre măcelul din Chișineu, în care a fost omorâți numeroși jidovi. Unele diare spuneau, că numărul victimelor ar fi fost 300. Adevărul este, că n'au fost nici, decât 40 persoane, dintre cari însă 10 erau creștini. N'au fost cruțați nici femeile și copiii. Motivul măcelului a fost împrejurarea, că în comuna Dubossar s'a găsit cadavrul unui tiner creștin în etate de 16 ani. Fiind tocmai atunci Paseile jidovilor, s'a răspândit vestea că tinerul a fost omorât de către jidovi, spre a-i lua sângele pentru scopuri rituale. — S'au trimis 10,000 de soldați spre a-i apăra pe jidovi de furia creștinilor.

Cununie. În ziua de 27 Aprilie st. v. la orele 3 p. m. s'a celebrat în biserica Sf. Dumitru din Bêrlad cununia religioasă a d-lui Ion Dumitrescu, agentul sucursalei Băncii naționale din acel oraș cu d-șora Eufrosina C. Kostake. D-l Dumitrescu este cunoscut pentru activitatea sa zelosă pe terenul practic al economiei naționale, ér mirésa este descendenta din vechea familie moldovenescă a Costăcheștilor, din care a ieșit și metropolitul Veniamin Costache.

Și-a ucis fiul. Diarul caucasiu „Mchak“ istoriscesc următoarele: Un locuitor din satul caucasiu Bayandour cu numele Aslamazoff, și-a ucis în Vinerea patimilor pe pragul bisericii pe fiul său în etate de șapte luni. Supus interogatorului a mărturisit, că fiind foarte bolnav, i-s'a arătat în vis sfântul Ion și l'a condus într-o vale, unde a văcut pe Dumneđu ședând pe un tron de aur. Și Dumneđu i-a đis: „Ivane, te fac sănătos: Tu vei avé un fiu, pe care mi-l vei jertfi, când va fi de șapte luni“. Aslamazoff, însă, toșându-se, a cercat a se achita de votul său prin rugăciuni, dăr n'a reușit. Atunci s'a hotărât a-și jertfi fiul în public, în fața bisericii. Populația este foarte iritată, fiindcă au arestat pe „omul sfânt.“

Atentatorul din catedrala S. Stefan Am amintit despre un individ cu numele Kondrad Hagen, care a descărcat un revolver în catedrala S. Stefan din Viena, rânind mortal pe un profesor de gimnasiu. Atentatorul a fost dus la clinica psihiatrică, unde s'a constatat, că suferă de „alienație cronică“ și „grandomnie“.

Ciocnire de vapóre. Se scrie din Triest: Vaporul austriac „Lussin“ s'a

ciocnit la gurile Narentei cu vaporul austriac „Mosor“. „Lussin“ a suferit stricăciuni considerabile.

Loviți de trăsnet. Mercuria trecută a isbucnit o furtună cu tunete și fulgere în apropierea orașului Neu-Ruppin. Douăzeci și trei de lucrători au fost loviți de trăsnet. Doi au rămas morți pe loc, alți doi au suferit leziuni grave, ér ceilalți au stat mai multe ciasuri ameiți.

Inaugurarea statuei lui C. A. Rosetti.

Cuvântarea d-lui D. Ollanescu-Ascanio, rostită în numele Academiei Române.

— Fine. —

De la 1843 el încetă de a mai scrie poezii; inima-i era acum închinată poemelor în acțiune ale libertății! Calea cea arđătoare pe care și punea cu hotărîre piciorul, sleise această primă creațiune a tinereței. Cu capul sus, cu inima tare putea acum să între în arenă și să dea piept cu vrăjmașii și cu pismașii.

Pe când odată, ca președinte al Camerei, era în misiune la Roma, întrebat de către regina Margareta a Italiei de ce mai face poezii, Rosetti cu un zîmbet trist răspunse „Oh! mi-a încetat de mult cântecul, căci suferințele patriei m'au împins la luptă!“ Și dăr în cartea lui de note intime scria că: „nimie nu e mai frumos decât a fi poet. Poetul se pune la masă, ia condeiul și mâna lui pe hârtie, trupul pe pământ, ér sufletul în ceriuri, în acele lumi ce ómenii dic fantastice, ér eu le éred, că sunt în adevér, pșetul trăscesc: odată și viața, de om și cea de inger, cu deosebire, că în cea de pe pământ nu simte decât o strîmță feriere, trăind, folosiind și tot de odată încântând lumea; însă pe de altă parte nimic nu este mai nenorocit decât poetul, căci el simte mult, și a fi om este a simți, este a fi róta loviturii, pentru că deși omul are multe bunuri, însă legile sociale i-le-au răpit toate“.

O întregă profesiune de credință, o autobiografie a vieții lui în viitorul pe care nu-l putea prevedé, căci scria un an de abia după ce se lăsase de poezie, pentru a învăța cele ale lumii, ale minții și ale împrejurărilor mai de folos și mai de temei, precum se destăinuia într-o scrisóre unui prieten.

Și avea să vadă multe, să facă multe și să trecă prin multe acest *Tribun al poporului*, acest nesățios doritor de libertate, acest adorator al sórelui neatárnărei, pe care a fost destul de fericit să-l vadă răsărind pe ogórele prea scumpei sale Români.

Spirit impacient, întreprindător și fără preget la muncă, numai ast-fel se póte esplica activitatea lui îndreptată în mai multe direcțiuni de odată, numai ast-fel se póte înțelege enórma înfrurire ce a esércitat asupra celor veniți în contact cu densus.

Din toate indeletnicirile minții însă, tot teatrului, prima lui pasiune, i-a rămas el slăvitor până la mórte. Nimic nu-l búcura și nu-i pricinuia o adevérată mulțumire sufletescă decât să asiste la un spectacol bine presintat din toate punctele de vedere. Avea un numai dragostea, ei și gustul și competența cuvenită, întru ale scenei.

De aceea nu a fost critic dramatic mai desvirsit, nu a fost director de teatru mai ingenios și mai desinteresat decât densus.

Cu aparițiunea *Fomânului* (Vineri 9 August 1857) începú și pentru arta dramatică română o eră nouă. Rosetti inaugură *criticele dramatice* prin cari nu numai, că dădea sémă despre subiectul bucăților jucate, ci analiza jocul actorilor, făcându-le cele mai judicioșe și mai nepărtinitóre observațiuni și îndreptări, luminând și călăuzind prin sfaturi și prin exemple punerea și desfășurarea pe scenă a acțiunii și a peripețiilor, a decorurilor costumelor, accesoriilor, în fine condeiul lui elocuent și plin de dragoste, fú cel mai sincer amic, cel mai competent observator și cel mai călduros sprijinitor al Teatrului Național.

Intruna din acele critici Rosetti se ridica cu vehemență în potriiva réului obiceiú contractat de „nobleța română de a se duce numai la teatrul frances ori italian și a aplauda mult, lăsând teatrul român în părăsire“ și adresându-se *tinerețului* de pe atunci dice: „Deschide-ți inima și punga, pune-te pe lucru, ia condeiul și ne luminează, deschide școli și ne învață, ér nu cere ca perfecțiunea să ne pice din ceri; ér decă nu vréi să veđi decât perfecțiune în totul și în toate, atunci fi cel

puțin consecuent, nu te duce la nici un teatru din București, nu eși nici decum pe ulițele Capitalei, închide-te singur în casă și spre mai bună siguranță sparge și toate oglinđile“...

Oh! fi bine-cuvântat, învățătorule, pentru aceste ale tale drepte și nimerite cuvinte, cari au rămas și vor rămâne pentru noi și la noi pururea tinere și pururea adevérate, căci se potrivesc de minune celor de astăzi, precum se potriveau și celor pentru cari le-ai scris, acum 46 de ani.

Pentru a da o adevărire mai mare criticilor sale dramatice și pentru a pune în practică învățămintele ce dădea actorilor timp de doi ani, Rosetti se hotărî să ia direcțiunea Teatrului Național, cu începere de la Iunie 1859.

Hotărîrea de a lua o atât de gin-gașă și de anevoioșă însărcinare era mai mult prilejită de nestăpánita voință și de zelul ce-l însufleșia în lupta pentru ridicarea nivelului cultural și dorul de a înfrânge séu cel puțin de a abate, din calea propășirii, pe dușmanii desvóltării morale a poporului român.

De aceea prima măsură ce luă în-trând în teatru, fú de a deschide o școlă de muzică vocală, de declamațiune și de literatură dramatică, obligând pe toți actorii de a-i urma cursurile.

Iși compuse o trupă de elită, puse în scenă 45 de piese, dintre cari 15 cu totul noue, avu succese foarte sgomotoșe, însă atunci, ca și acum, sala teatrului era mult mai gólă, descurajarea și paguba steteau de straje la porțile teatrului și cu toate că Frosa Popescu în *Fiamina*, Costăche Caragiale în *Grillaumé Telk*, Millo în *Ion Cuciévul*, Pascaly în *Don Carlos*, Ștefan Vellescu în *Călugărița sângerândă*, erau împreună cu Rosetti chemați și aclamați de public, această unică stagiune a direcțiunii lui se sfârși la 15 Maiu 1860, cedând contractul guvernului.

Puține zile după esirea sa din teatru, Rosetti deveni, pentru întâia órá, ministru al instrucțiunii publice în cabinetul presidat de Nicolae Golescu și deși stătu foarte scurt timp la guvern, avú totuși grija de a cere să se așeze pe temelii mai sigure sórta teatrului românesc, hotărând sporiirea subvenției și mai multe îmbunătățiri și inovațiuni folositoare.

Cele hotărîre de densus fură aduse treptat și cu vremea la îndeplinire de miniștri, așa că și aci mâna și influența lui Rosetti fură destul de norocoșe pentru a smulge o altă instituțiune națională din láncezála în care se afunda, cându-i cu mijlocele de a merge înainte și cuvenita bună îndrumare, de care cam în tot-déuna dusesse, precum duce și astăzi, mare lipsă!...

Aceșt om de caracter, apostol al democratiei, polemist viguros, poet grațios, artist iubitor și pasionat pentru frumos, înflăcărat patriot, sincer și devotat apărător al drepturilor și al libertăților publice, sfirrit fin și adenc cercetător, inimă caldă și suflet larg deschis tutaror aspirațiunilor și tuturar avânturilor, turnat în bronz, ea nestrămutata lui credință ne stă astăzi înainte și cu respect adenc ne plecăm capetele privindu-l, căci el a fost un fruntaș între fruntașii luptători pentru mărirea și neatárnarea patriei, precum a fost un dascál iscusit, un învățator plin de însufleșire, în toate prilejurile de regenerare și de întărire ale neamului nostru.

Érá voi tineri de astăzi, cari nu l'ați cunoscut și nu l'ați putut prețui, precum l'am cunoscut și l'am prețuit noi, luați-l drept pildă și fie-vé precum ne este noué în veci de veci scumpă și neperitóre memoria și faptele lui, ale lui, la picioarele căruia, în numele Academiei Române, depun împreună cu dragostea și cu inimile noastre, prinosul cel mai curat de statornică admirațiune.

Literatură.

A apărut:

Cuvântarea archidiaconului Dr. Miron E. Cristea rostită la 30 Martie 1903 în biserica cea mare din Reșinari cu ocaziunea parastasului celebrat pentru asesorul consistorial Dr. Daniil Popovici *Barcianu*.

Traduceri din prosatori români. În editura librăriei *Incze & Mátyás* din Brașov, a apărut de curénd o brosură de 96 pagini, conținénd 7. novele traduse pe unguresce din Slavici, Vlahuță, Delavrancea și Mărunțeanu. Brosura pórtă titlul: *Román elbeszélők*. Traducerea e făcută de Szabo Nándor și costă 80 fileri.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactor responsabil: Traian H. Pop.

